

KIRJASTOVERKKOSELVITYS

Sivistys- ja kulttuuripalvelut
Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut
Kirjastopalvelut
15.5.2024

Johdanto

- Talouden tasapainottamisohjelmassa 2023-2026 kirjastopalveluille on linjattu säästötoimenpiteinä laatia kirjastoverkkoselvitys sekä palvelujen ja henkilöstön mitoitus.
- Säästöjen kumuloituva kokonaistavoite vuosille 2023-2026 on yhteensä 164 000 €.
- Kirjastoverkon osalta muutoksia on jo toteutettu siten, että kaupunki luopui Pohjaslahden kirjaston ylläpitämisestä 1.1.2023 ja lahjoitti aineistokokoelmat Kyläyhdistys Puhuri ry:lle.
- Sivistys- ja kulttuurilautakunnan kokouksessa 21.3.2023 päätettiin perustaa kirjastoverkkotyöryhmä ja valita työryhmään jäseniksi sivistys- ja kulttuurilautakunnan edustajat sekä pyytää kaupunginhallitusta nimeämään työryhmään edustajan.
- Kirjastoverkkotyöryhmä on selvittänyt kaupunginkirjaston nykytilannetta tutustumalla kirjastopalveluita kuvaaviin taustamateriaaleihin ja tilastolukuihin sekä vierailemalla kaupunginkirjaston toimipisteissä Mäntässä, Vilppulassa ja Kolhossa.
- Työryhmä tutustui myös Kolhon koulun tiloihin selvittäessään vaihtoehtoisia tilamahdollisuuksia.
- Kaupunkikehityspalveluiden asiantuntijana on kuultu tilapalvelupäällikköä ja kaupunkikehitysjohdajaa.

Kirjastoverkkotyöryhmä

Kirjastoverkkotyöryhmä on toiminut asiantuntijatyöryhmänä, joka on laatinut selvityksen nykyisestä kirjastoverkosta, sekä erilaisten kirjastoverkkoratkaisujen vaikutuksista. Kirjastoverkkoselvityksen aineisto on koottu virkahenkilötyönä.

Työryhmän jäsenet:

Anna-Kaisa Pietiläinen pj., kaupunginhallituksen edustaja

Jaana Kallioniemi, sivistys- ja kulttuurilautakunnan edustaja

Mauri Matilainen, sivistys- ja kulttuurilautakunnan edustaja

Juhani Tolonen, sivistysjohtaja

Antti Korkka, kulttuuripäällikkö

Riitta Vanha-Juhe, kirjastopalvelupäällikkö

Pauliina Jeger sihteeri, sivistyspalveluiden hallintosuunnittelija

Laki yleisistä kirjastoista

- Kirjasto- ja tietopalvelut kuuluvat kuntien lakisääteisiin peruspalveluihin.

Kirjastolain (29.12.2016/1492) tavoitteena edistää:

- 1) väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin;
- 2) tiedon saatavuutta ja käyttöä;
- 3) lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa;
- 4) mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen;
- 5) aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

- Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat yhteisöllisyys, moniarvoisuus ja kulttuurinen moninaisuus.
- Yleisen kirjaston tulee olla kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa.
- Valtionosuuden myöntämisestä yleisen kirjaston käyttökustannuksiin säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009).

Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

- Tehtävän hoitamiseksi yleisellä kirjastolla tulee olla tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö.

Pirkanmaan kirjastojen yhteistoiminta Piki

- Piki-yhteisjärjestelmään kuuluvat Kuhmoista lukuun ottamatta kaikki Pirkanmaan kunnankirjastot.
- Yhteistyö perustuu kuntien väliseen Pirkanmaan yleisten kirjastojen yhteistoimintasopimukseen.
- Yhteistoimintaa koskevat päätökset tekee Piki-kirjastojen johtajista koostuva Piki-ohjausryhmä.
- Piki-kirjastoilla palkattuna yhteinen Piki-koordinaattori.
- Yhteistoiminta linjataan vuosittain päivitettävässä toimintaohjelmassa.
- Kirjastoilla yhteinen aineisto- ja asiakastietokanta sekä Piki-verkkokirjasto.
- Yhteishankintoina mm. e-aineistoja.
- Kustannusten jako asukasluvun suhteessa; Mänttä-Vilppulan osuus v. 2024 1,76 %.
- Yhteiset käytösäännöt ja maksut.
- Kirjastojen välinen ns. seutulainojen kuljetuspalvelu.

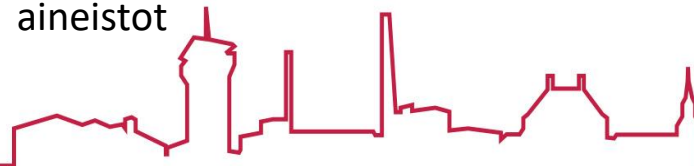
Kirjastopalveluiden talous

- Kunnat saavat valtionapua kirjasto- ja tietopalveluiden järjestämiseen.
- V. 2023 Kirjaston kulut asukasta kohden 64 €.
- Kirjaston kuluja vähennetty useana vuonna peräkkäin mm. henkilöstö- ja aineistomäärärahoista sekä Pohjaslahden kirjaston ylläpidosta luovuttu.
- Taulukon talousarvioluvuissa mukana ulkoiset ja sisäiset luvut

Tilin- päätös	Tulot €	Menot €	Kate €
2018	18 883	665 688	646 805
2019	27 288	658 780	631 492
2020	10 380	633 974	623 593
2021	15 834	626 522	610 688
2022	12 596	612 604	600 008
2023	17 440	614 770	597 330
TA2024	17 800	584 920	567 120

TA	kirjat €	muu aineisto € *	Yhteensä €
2018	68 800	34 000	102 800
2019	63 800	34 000	97 800
2020	61 000	34 000	95 000
2021	60 000	34 000	94 000
2022	60 000	34 000	94 000
2023	56 000	32 000	88 000
2024	56 000	32 000	88 000

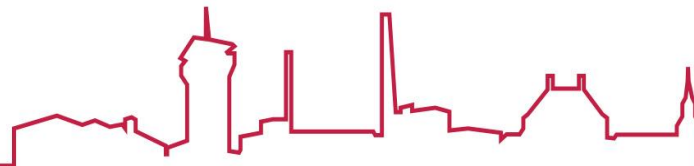
*Muu kirjastoaineisto sisältää mm. aikakaus- ja sanomalehdet, cd-, dvd- ja blue-ray -levyt sekä e-aineistot

Kirjastotilat

- Mäntässä ja Kolhossa kaupunki omistaa kirjastorakennukset.
- Vilppulassa kaupunki omistaa kirjastotilan osakkeen taloyhtiössä ja maksaa yhtiövastiketta (tilillä ulkoiset vuokrat).
- Sisäisiin vuokriin sisältyvät mm. lämmitys, sähkö, vesi, vakuutukset, rakennusten kunnossapito, jätehuolto, laitosmiesten työ ja pihanhoito.
- Sisäisiin puhtaanapitokuluihin sisältyvät palkat, matkakorvaukset, puhdistusaineet ja -laitteet; hinta määräytyy käytetyn siivousajan mukaan.
- Taulukossa v. 2024 budjetoidut sisäiset ja ulkoiset vuokrat sekä tarkistettujen siivousmitoitusten mukaiset sisäiset puhtaanapitokulut.

	Hyöty- neliöt m ²	Sisäiset vuokrat €	Sisäiset siivousmenot €	Yhtiövastike	Yhteensä
Mänttä	690	65 676	15 796		81 472
Vilppula	374	5 124	9 100	21 222	35 446
Kolho	221	13 128	3 300		16 428
Yhteensä	1 285	83 928	28 196	21 222	133 346

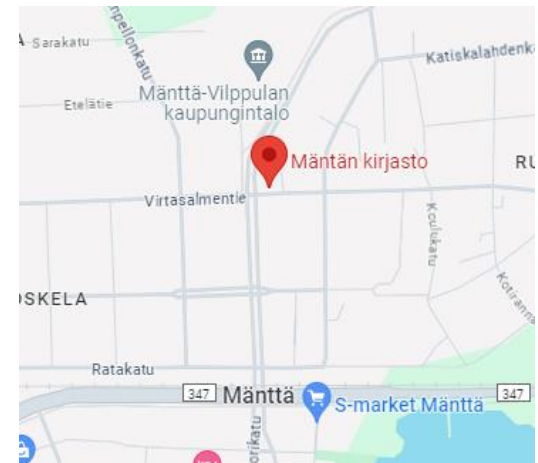

Mäntän kirjasto

- Rakennettu kirjastokäyttöön v. 1968.
- Laajennusosa kahdessa kerroksessa v. 2001.
- Ala-aula remontoitu 2010-luvulla.
- Asiakastilat toisessa kerroksessa, rappujen lisäksi hissi.
- Kiinteistö kaukolämmössä.
- Kirjaston terassilla ulkoilmatilaisuuksia.
- Hyvä sijainti torin laidalla pääkadun varressa.
- Lyhyt kävelymatka päiväkotiin ja kouluille Savosenmäen koulua lukuun ottamatta.
- Ilmastointilaitteen uusimistarve.
- Taidelainaamo yhteistyössä Mäntän taideseuran kanssa.
- Varattavia kokoustiloja.
- Mäntän kirjasto arkkitehtuurikohteena:

Pirkanmaan modernit kirjastot 2023

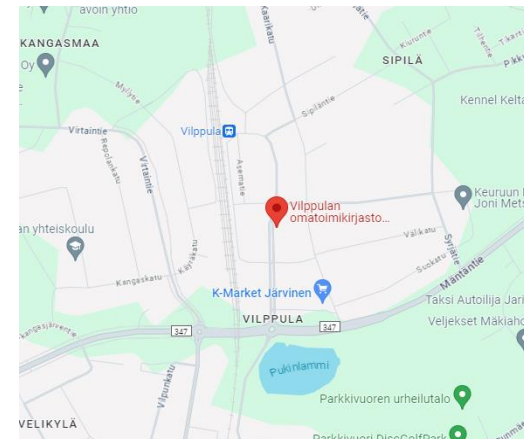
<https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?url=http://www.profiu.com/archive/ArchivedObject-291AC30A-5943-98E4-F95B-310BDBF3AB90>

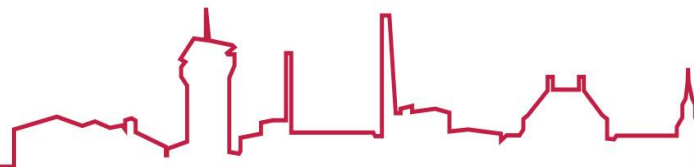
Vilppulan kirjasto

- Kirjasto v. 1978 valmistuneessa entisessä liikehuoneistossa.
- Taloyhtiö uusintanut mm. ikkunoita.
- Kiinteistö kaukolämmössä.
- Kaupunki asentanut 2 ilmalämpöpumppua viilennykseen.
- Investointi v. 2019 omatoimikirjastoon (omatoimilaitteisto ja -ohjelmat, sähköovet, valaistus, valvontakamerat ym. uutta talotekniikkaa).
- Hyvä sijainti pääkadun varrella, esteettömyys ja omatoimiaikojen vuoksi saavutettavuus.
- Koulut ja päiväkotikävelymatkan päässä.
- Asiakkaat käyttävät kirjastoa juna-aseman läheisyyden vuoksi myös junien odotustilana.
- Suunnitteilla varattava kokoustila / lasiseinällä erotettu hiljainen tila.

Kolhon kirjasto

- Kirjasto 1950-luvulla rakennetussa ns. Kolhon terveystalossa, jossa v. 2024 myös mm. nuorisotilat (2 pv/vk), vuokra-asuntoja, soittotila, Pirhan tilat.
- Kiinteistö kaukolämmössä.
- Kirjastossa laajennusremontti v. 1990, ikkunat ja ovet vaihdettu 2000-luvulla.
- Asiakkaiden käytössä kaksi ulko-ovea, joista toisesta esteetön kulku.
- Hyvä sijainti kaupan, apteekin ja pankin vieressä; tien toisella puolella Kolhon koulu ja päiväkot.
- Kuntosalikorttien myynti.
- Kirjaston käyttömahdollisuus yhdistyksille aukioloaikojen ulkopuolella.
- Kunnostustarve mm. ulkoraput.

Henkilöstö

Kirjastojen henkilökunta:

- V. 2024: kirjastopalvelupäällikkö 1 htv, kirjastonhoitajat 2 htv, kirjastovirkailijat 4,5 htv (15.5.2024 lähtien 3,5 htv), kirjastotyöntekijä 0,12 htv.
- Kirjastolla laaja tehtäväkenttä sivistyksen, kulttuurin, lukutaitotyön ym. lakisääteisten tehtävien hoitamisessa.
- Monipuolisen asiakas- ja tietopalvelun ohella tehtäviä ovat mm. kokoelmatyö (mm. uuden aineiston valinta ja hankinta), kouluyhteistyö, talous- ja henkilöstöasiat, Piki-yhteistyö, kotipalvelu, tilaisuuksien ja näyttelyiden järjestäminen sekä viestintä.
- Kouluyhteistyö sisältää aineistolainojen lisäksi mm. peruskoulujen opetussuunnitelmiin kirjatut kirjaston järjestämät tiedonhaun ja kirjastonkäytön opetukset, kirjavinkkaukset ja lukudiplomit.
- Omatoimiasiointi ei vähennä henkilöstön työtä, mutta työnkuva muuttuu, koska erilaista järjestelytyötä on enemmän.
- TTP-ohjelmien vuoksi henkilötövuosien (htv) väheneminen.

**Henkilö-
työvuodet:**

	htv
2018	9,23
2019	9,23
2020	9,10
2021	8,10
2022	7,87
2023	7,62
2024	7,02
2025	6,62

Nykyiset aukioloajat (2023-2024)

	Mänttä	Vilppula	Vla omatoimi	Kolho
Ma	11-18	11-18	7-11 ja 18-19	
Ti	11-18	13-16	7-13 ja 16-19	12-18
Ke	9-16		7-19	10-16
To	11-18	11-18	7-11 ja 18-19	
Pe	9-16	13-16	7-13 ja 16-19	10-12
La	11-14 (kesällä suljettu)		7-16	
Su			7-16	

- Vaihtuvia kirjakokoelmia terveystieteiden keskuksella sekä Hopealinnan, Sarahovin ja Punatulkun palveluyksiköissä.
- Vilppulan kirjaston omatoimiaika on hyvä lisäpalvelu, mutta myös asiakaspalvelu tärkeää. Omatoimiaikana kirjaston koko palvelutarjonta ei ole käytössä ja lasten sekä erityisryhmien voi olla haasteellista asioida omatoimisesti. Myös järjestyshäiriöt ovat mahdollisia.

Kokoelmat ja hankinnat

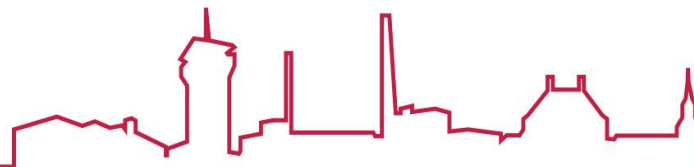
- Mäntän, Vilppulan ja Kolhon kirjastojen kokoelmissa yhteensä n. 106 600 teosta
- V. 2023 uutta aineistoa hankittiin n. 4 000 teosta ja poistettiin n. 6 000 teosta.

Kirjaston kokoelmat:

- Kirjoja, nuotteja, karttoja ym. painettu aineisto.
- Aikakaus- ja sanomalehtivuosikertoja.
- Cd-, dvd- ja blu-ray –levyt ym. av-aineisto.
- Ulkoliikuntavälineitä, lauta- ja palapelejä, ompelukone, ukulele, lumikengät ym.
- Piki-kirjastoilla yhteisesti hankittuja e-aineistoja.
- Kuntien yhteisen e-kirjaston aineistot (Kansalliskirjasto).

Kokoelmat ja hankinnat

2023	kokoelmat	hankinnat
Mänttä	50 451	2 202
Vilppula	39 034	1 416
Kolho	17 104	434
Yhteensä	106 589	4 052

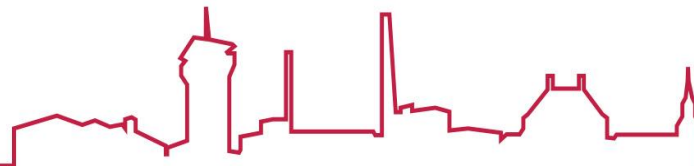

Kirjastokäynnit

- Kirjastokäynnit ja lainat palautumassa normaaleimmiksi koronavuosien jälkeen.
- V. 2023 asukasta kohden kirjastokäyntejä 6,3.
- Taulukoissa kirjastokäynnit

Käynnit	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%
Mänttä	45 100	61	42 750	60	29 938	60	26 277	60	31 939	60
Vilppula	20 150	28	19 895	28	15 800	30	13 381	30	17 780	33
Kolho	7 350	10	7 673	11	4 720	9	3 766	9	3 359	6
Pohjaslahti	780	1	765	1	605	1	542	1	455	1
Yhteensä	73380	100	71083	100	51063	100	43966	100	53533	100

Käynnit	2023	%
Mänttä	33 516	58
Vilppula	20 283	35
Kolho	4 163	7
Yhteensä	57 962	100

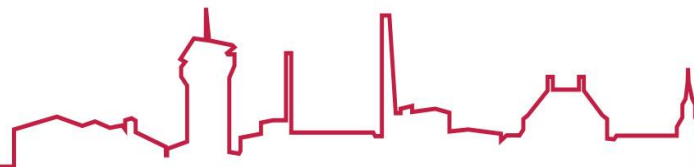

Kirjastojen lainat

- V. 2023 asukasta kohden lainoja 15,1.
- V. 2023 Pikin e-aineistojen laina- ja käyttökerroista Mänttä-Vilppulan laskennallinen osuus 12 621.
- V. 2023 Piki-kirjastojen väliset seutulainat: 6 548 saatua ja 6 840 lähettyä.
- Taulukoissa lainat lukuun ottamatta e-aineiston lainoja

Lainat	2018	%	2019	%	2020	%	2021	%	2022	%
Mänttä	87 013	58	87 200	59	77 062	59	81 790	60	77 977	56
Vilppula	46 472	31	46 847	31	41 421	31	41 674	31	49 088	35
Kolho	13 958	10	13 220	9	11 414	9	10 542	8	10 762	8
Pohjaslahti	1 959	1	1 724	1	1 839	1	1 423	1	1 083	1
Yhteensä	149 402	100	148 991	100	131 736	100	135 429	100	138 910	100

Lainat	2023	%
Mänttä	77 032	55
Vilppula	53 035	38
Kolho	10 504	7
Yhteensä	140 571	100

Kirjaston yhteistyö ja palvelut

- Koska paikkakunnalla ei ole varsinaista kulttuuritaloa, kirjastot ovat keskeisessä roolissa erilaisten kulttuuritapahtumien järjestämisessä.
- Kirjastot tarjoavat näyttelytiloja; v. 2023 Mäntän, Vilppulan ja Kolhon kirjastoissa 22 näyttelyä.
- Tilaisuuksia kaikenikäisille, mm. luentoja, konsertteja, peli-iltoja, satutunteja, lukukoiratoimintaa, neulepiirejä; v. 2023 kirjastoissa 137 tapahtumaa.
- Yhteistyökumppaneita mm. Autere- ja Merikanto-opistot, kulttuuri- ja nuorisopalvelut, Keurusselän seudun sukututkijat, Vilppula-seura ja Kolhon kyläyhdistys.
- Kirjastojen ja perusopetuksen yhteistyöohjelma kirjattu virallisiin opetussuunnitelmiin.

- Digiopastusta asiakkaille; senioreille myös ATK Seniorit Mukanetti ry:n vertaisohjaajat.
- Kotipalvelua asiakkaille, joille kirjastossa asiointi on hankalaa korkean iän, sairauden, vamman tai liikuntaesteiden vuoksi.
- Saavutettavuuskirjasto Celian äänikirjoja henkilöille, joilla haasteita lukea painettuja kirjoja.
- Maahanmuuttajille aineistoa suomen kielen opiskeluun ja välitetään omankielisiä kirjoja mm. Helsingin kaupunginkirjaston ylläpitämästä Monikielisestä kirjastosta.
- Kirjastoissa asiakkaiden käytössä wlan-yhteys, tietokoneita ja kopiointipalvelu.
- Mäntän kirjastossa digitointi- ja editointilaitteet sekä mikrofilmien lukulaite.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 1/9

Vertaaminen vastaavan kokoisiin kaupunkeihin ja kirjastoihin – toimipisteiden määrä?

- Vertailussa v. 2023 Suomen yleisten kirjastojen tilastoissa vastaavan kokoisiin kuntiin ja kirjastoihin mukana Pirkanmaan, Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan kunnat, joissa n. 9 000-11 000 asukasta.
- Toimipisteitä Alajärvellä 3, Alavudella 2, Keuruulla 3 ja Saarijärvellä 1. Lisäksi näillä paikkakunnilla on kirjastoautot, joilla pysäkkejä kuntaa kohden 31-75.
- Hämeenkyrössä toimipisteitä 1, Mänttä-Vilppulassa 3 ja Orivedellä 2, mutta kunnissa ei ole kirjastoautoa.
- Vertailussa myös verrokkikuntien v. 2023 talouskuluja; Mänttä-Vilppulan 614 697 € toimintakuluista kirjastoaineistokulut 90 065 € (sisältävät kirjojen, lehtien, av-aineiston ja e-aineistojen hankintakulut)
- V. 2024 Mänttä-Vilppulan kaupunginkirjastolle budjetoitu toimintakuluja 584 920 €, joista kirjastoaineistokuluja 88 000 €.
- Tarkemmin liitteessä 1

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 2/9

Mäntän, Vilppulan ja Kolhon asukaslukujen jakautuminen prosentuaalisesti:

Mänttä-Vilppulan asukaslukujen jakautuminen prosentuaalisesti 1.9.2023

35800	Mänttä keskusta	3712	40,77 %
35820	Mänttä	1364	14,98 %
35700	Vilppula	2818	30,95 %
35990	Kolho	944	10,37 %
42830	Ylä-Kolkki	49	0,54 %
42840	Kolkki	116	1,27 %
42850	Pohjaslahti	101	1,11 %
		9104	

- N. 200 asukasta eivät näy asukaslukutilastoissa, koska eivät sijoitu millekään näistä postinumeroista, vaikka heidän kotikuntansa on Mänttä-Vilppula.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 3/9

Kirjastojen käyttöaste taajaman väestöalueen asukasmäärään verrattuna

- Käyttöaste: kirjastojen käynti- ja lainaosuudet koko kaupunginkirjaston kokonaisuudesta.
- Taajamien väestöalueet postinumeroittain.
- Käyttöaste väestöalueen asukaslukuun verrattuna Mäntän kirjastossa 100%, Vilppulan kirjastossa 116 % ja Kolhon kirjastossa 80 % (tilanne syyskuu 2023).
- Kirjaston käyttöasteessa suhteutettuna väestömäärään huomioitava, että asiakkaat voivat käyttää mitä tahansa kirjastoa tai kaikkia kirjastoja.
- Vilppulan kirjaston omatoimipalvelut lisänneet asiakaskuntaa koko kunnan alueelta, koska kirjastoon pääsee omatoimisesti vuoden jokaisena päivänä.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 4/9

Kouluverkkotyön vaikutus kirjastoverkkoon / Koulun sijainti kirjaston läheisyydessä:

- Kaikki koulut käyttävät kirjastojen palveluita (mm. opetussuunnitelmien mukaiset kirjastokäynnit, kauno- ja tietokirjallisuuden ym. aineiston lainaus)
- Kun kouluverkkoselvityksen esittämä Kolhon koulun lakkauttaminen toteutuu, Kolhon kirjaston lainat ja kävijät todennäköisesti vähenevät. V. 2023 Kolhon kirjaston kirjalainojen kokonaismääristä (9 703) lasten- ja nuortenkirjojen lainojen osuus oli 4 338 eli 45 % ja merkittävä osa näistä oli koulun lainoja.
- V. 2023 Kolhon kirjaston osuus kaupunginkirjaston kokonaiskirjastokäynneistä ja –lainoista 7 %.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 5/9

Kirjaston siirtäminen osaksi muita jo olemassa olevia toimintoja?

- Kirjastoilla asiakkaiden kannalta keskeiset sijainnit taajamissa.
- Mäntän kirjastolla hyötyneliöt 690 m², Vilppulan kirjastolla 374 m² ja Kolhon kirjastolla 221 m².
- Kirjastotiloissa aineistokokoelmat (teoksia v. 2023 Mäntässä n. 50 500, Vilppulassa n. 39 000, Kolhossa n. 17 100), lukupaikat, oleskelutilat, tietokoneet ym. laitteet, asiakaspalvelutiskit, työ- ja sosiaaliset tilat, varastot, näyttely- ja esiintymistilat
- Mäntän kirjasto on rakennettu alun perin kirjastokäyttöön.
- Vilppulan kirjaston omatoimihankkeen myötä tiloihin on investoitu omatoimen mahdollistava laitteiden sekä talotekniikan kokonaisuus.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 6/9

- Työryhmä kartoitti Kolhon koulukiinteistöä vaihtoehtoisena paikkana Kolhon kirjastolle.
- Kolhon koulussa (1 238 m²) osittain kahdessa kerroksessa luokkahuoneita sekä mm. aula- ja ruokalaitiloja. Vain teknisen työn luokkaan ja aula/ruokalaan on kulku esteettömästi.
- Kolhon koululta on katettu kulku palloiluhalliin. Palloiluhallin yläkertaan pääsee rappuja ja betonista luiskaa pitkin. Yläkerrassa on eteisaula ja katsomo, josta kulku iltapäiväkerhon tiloihin.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 7/9

Tarkennetut tilastot kirjastokävijöistä 6 kk osalta

- Kirjastoilla asiakaspalvelutunteja talvikuukausina viikossa yhteensä 72, joista Mäntän osuus 53 % , Vilppulan 28 % ja Kolhon 19 %. Vilppulassa lisäksi omatoimiaikaa 58 tuntia (tilanne huhtikuu v. 2024).
- Koko kaupungin kirjastojen kokonaiskäyntien ja –lainojen osuudesta v. 2023 Mäntän kirjaston osuus on 57 % , Vilppulan 36 % ja Kolhon 7 %.
- Mäntän kirjastossa kävi 1.3.-31.8.2023 arkipäivisin keskimäärin 110 asiakasta päivässä, Vilppulassa 62 ja Kolhossa 25. Lauantaisin Mäntässä käyntejä oli 44 (huom. aukiolo 3 h).
- Mäntän kirjaston vilkkain päivä on toripäivä perjantai, Vilppulassa maanantai ja Kolhossa tiistai.
- Kirjastoissa käy aukioloajoista riippuen yleensä eniten asiakkaita ensimmäisinä aukiolotunteina ja iltatunnit ovat hiljaisempia
- Vilppulan kirjastossa käy kaksi kertaa enemmän asiakkaita päivinä, jolloin omatoimen lisäksi on asiakaspalvelua.
- Tarkemmin liitteissä 2 ja 3.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 8/9

Henkilöstömäärien vähenemisen vaikutukset kirjastojen aukioloaikoihin

- Kirjastojen aukioloajat ja palvelutaso kytkeytyvät henkilöstömäärään sekä muihin resursseihin.
- Kirjastojen henkilökunta vähenette seuraavasti: 9,23 htv (v. 2018) > 7,62 htv (2023) ja jatkossa TTP:n mukaan 7,02 htv (2024) ja 6,62 htv (2025).
- Vähenevän henkilöstön riittävyys lakisääteisten tehtävien hoitamiseen on tullut entistä haasteellisemmaksi.
- Aluehallintoviraston (AVI) palvelusuosituksena henkilöstömäärälle on vähintään 0,8 htv/1 000 as, jotta kirjastolain edellyttämät tehtävät pystytään hoitamaan
  - Vuonna 2025 Mänttä-Vilppulan kirjaston 6,62 htv:llä henkilöstömäärä on n. 0,7 htv/1 000 as.

Kirjastoverkkotyöryhmän asettamat lisäselvitykset 9/9

Selvitys kirjastoautopalveluista

- Työryhmällä tiedossa vuodelta 2017 oleva edellinen kirjastoverkkoselvitys, jonka tavoitteena oli mm. kartoittaa, voiko Kolhon ja Pohjaslahden kirjastoja korvata naapurikunnista ostetuilla kirjastoautopalveluilla. Todettiin, että esim. Ruoveden/Virtain tai Keuruun kirjastoautopalveluiden ostaminen ei tuo taloudellisia tai muita hyötyjä kiinteisiin toimipisteisiin verrattuna ja laskee palvelutasoa.
- Keuruun kaupunki on tarvittaessa valmis selvittämään kirjastoautopalveluiden myyntiä Mänttä-Vilppulalle yksittäisten, auton muihin reitteihin yhdistettävissä olevien pysäkkien (esim. Kolho) osalta. Keuruun kirjastoauto on kaupungin talouden tasapainottamisohjelmassa linjattu lakkautettavaksi vuonna 2027.
- Keuruun kirjasto kuuluu Keski-kirjastoihin ja käytössä on eri kirjastokortti, joten kirjastoauton lainoja ei voi palauttaa Mänttä-Vilppulan kirjastoihin, koska lainoja ei voi kuitata pois järjestelmästä. Myös maksut ovat erilaisia.

Selvityksen yhteenveto 1/5

- Kirjasto- ja tietopalvelut kuuluvat kuntien lakisääteisiin peruspalveluihin.
- Kirjaston tehtäviin kuuluu mm. koulutuksen, sivistyksen, kulttuurin, osaamisen ja lukutaidon edistäminen, tietopalvelun tarjoaminen sekä tilojen tarjoaminen oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan.
- Kirjastopalvelut ovat taidekaupungin käytetyimpiä, monipuolisia kulttuuripalveluita, jotka edistävät kaupunkilaisten osallisuutta ja hyvinvointia.
- Koska paikkakunnalla ei ole varsinaista kulttuuritaloa, kirjastot ovat keskeisessä roolissa erilaisten kulttuuritapahtumien ja näyttelyiden järjestämisessä.
- Talouden tasapainottamisohjelman kirjastopalveluiden säästöjen kokonaistavoite vuosille 2023-2026 on yhteensä 164 000 €. Ks. liite 4.

Selvityksen yhteenveto 2/5

- Kaupungin edellisissä tasapainottamisohjelmissa kirjaston määrärahoja vähennetty.
- V. 2018 kirjastolle budjetoitu ulkoiset ja sisäiset kulut 676 638 € (kate 664 338 €), v. 2023 608 860 € (kate 595 860 €) ja v. 2024 584 920 € (kate 567 120 €).
- Vuoteen 2018 verrattuna aineistomäärärahat vähentyneet n. 15 000 €.
- Henkilötyövuodet (htv) vähentyneet 9,23 htv (2018) > 6,62 htv (2025).
- Talouden tasapainottamisohjelman 2023-2026 mukaan kaupunki on luopunut Pohjaslahden kirjaston ylläpidosta v. 2023 (nyk. kyläyhdistyksen ”kyläkirjasto”).
- Kirjaston ja asiakaspalvelun aukioloaikoja on vähennetty, mutta henkilöstön riittävyys lakisääteisten tehtävien sekä usean toimipisteen hoitamiseen haasteellista.
- Omatoimiasteen kasvattaminen ei vähennä henkilöstön työtä, mutta työn luonne muuttuu, koska erilaisia järjestelytehtäviä on enemmän.
- Kirjaston omatoimiasiointi on hyvä lisäpalvelu, mutta myös asiakaspalvelu on tärkeää, koska omatoimiaikana kirjaston koko palvelutarjonta ei ole käytössä.
- Mm. lasten ja erityisryhmien voi olla haasteellista asioida omatoimisesti ja järjestyshäiriöt ovat mahdollisia.

Selvityksen yhteenveto 3/5

- Työryhmä selvitti mahdollisena säästökohteena kirjastojen siirtämistä jonkin muun palvelun yhteyteen.
  - Tällä hetkellä kaikilla kirjastoilla on asiakkaiden kannalta keskeiset sijainnit taajamissa.
  - Kirjastot ovat kävelymatkan päässä kouluista lukuun ottamatta Savosenmäen koulua.
  - Mäntän ja Vilppulan kirjastojen osalta työryhmä ei nähnyt aiheelliseksi siirtää kumpaakaan kirjastoa minkään muun toiminnan yhteyteen.
    - Mäntän kirjasto on suunniteltu ja rakennettu alun perin kirjastokäyttöön
    - Vilppulan kirjaston omatoimihankkeen myötä tiloihin on investoitu omatoimiasioinnin mahdollistava laitteiden ja talotekniikan kokonaisuus

Selvityksen yhteenveto 4/5

- Kaupungin tilapalveluiden osalta talouden tasapainottamisohjelmaan liittyy tavoite vähentää kiinteistökantaa ja yhdeksi mahdolliseksi kohteeksi on kartoitettu Kolhon terveystalo, jossa Kolhon kirjasto sijaitsee.
- Työryhmä totesi, että koulutoiminnan jatkuessa Kolhon koululla ei ole sopivia tiloja kirjastolle, mutta kirjaston mahdollista siirtoa koululle voi tarkastella kouluverkkopäätösten myötä.
- Kun Kolhon koulu lakkaa ja jos kaupunki ylläpitää edelleen koulukiinteistöä, tilojen käyttötarkoitus ja -kustannukset tulee tarkemmin selvittää, samaten tilamuutosten edellyttämät investointikustannukset.
  - Kolhon kirjaston mahdollinen muutto koululle ei välttämättä tuo säästöjä tilainvestointien ja käyttökustannusten vuoksi.
  - Koulun lakkauttaminen vähentää Kolhon kirjaston käyttöastetta, joka v. 2023 oli 7 % kaupunginkirjaston kokonaiskäyttöasteesta. Kolhon kirjaston 9 703 kirjalainasta lasten- ja nuortenkirjojen lainoja oli 4 338 eli 45 % kokonaisuudesta ja merkittävä osa näistä lainoista oli koulun lainoja.

Selvityksen yhteenveto 5/5

- Mänttä-Vilppulan kirjaston palveluverkko tulee rakentaa kestäväksi huomioiden aineistojen, palvelutason ja henkilöstön riittävyys.
- Henkilöstön ja resurssien vähetessä kirjastoilla ei ole mahdollisuutta ylläpitää nykyistä aukiolo- ja palvelutasoa.
- Mäntän ja Vilppulan kirjastoilla on laajat aineistokokoelmat, palvelutarjonta ja suurimmat käyttäjämäärät.
- Kouluverkon päätöksillä suora yhteys kirjastoverkkopäätöksiin.
- Koulu yhteistyö tulee keskittymään Mäntän ja Vilppulan kirjastoihin
Kaupunginvaltuuston päätökset 19.2.2024
<https://mantta-vilppulad10.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting&id=2024266>
- Kirjastojen aukioloista päättäminen kuuluu sivistys- ja kulttuurilautakunnalle.

